

Peryferia kategorii kolorów żółtych w polszczyźnie w ujęciu panchronicznym

The Peripheries of the Yellow Colours Category in Polish in a Panchronic Perspective

Patryk Wiśniewski

Uniwersytet Jagielloński, Polska

e-mail: patryk.p.wisniewski@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0594-1347

Abstract

The aim of this article is to provide a panchronic analysis of lexical and semantic changes that have occurred on the periphery of the yellow colour category over time, based on linguistic, dictionary and corpus data. This category was one of the first colour categories to emerge, which supports the thesis of Brent Berlin and Paul Kay regarding the universal order in which colour terms appear in languages. The origins of the yellow colour category in Polish date back to the Proto-Indo-European period. Its early emergence in the language led to the dynamic development of the category and the inclusion of many lexemes over the centuries – some of which became firmly rooted in the Polish linguistic system, while others were used only temporarily. Today, the yellow colour category is still not fully developed – research shows that there are shades on the colour spectrum for which Polish is still seeking appropriate names.

Keywords

colour, yellow, gold, categorisation, etymology, language history, Polish

Przymiotnik *żółty* jest współcześnie hiperonimem swojej kategorii. Prasłowiańszczyzna odziedziczyła go z języka praindoeuropejskiego. Pierwotnym terminem **g^hel* (‘świecić, błyszczeć’), którego kontynuantem był psł. **žlъ*, opisywano odcienie jasne,

najczęściej żółte i zielone oraz błyszczące¹. Celem niniejszego artykułu jest panchroniczna analiza przemian leksykalno-semantycznych, jakie zachodziły na peryferiach kategorii kolorów żółtych na przestrzeni lat od czasów możliwie najdawniejszych, bazując na danych językowych, słownikowych i korpusowych. Pomocnym materiałem będą także prace napisane w duchu językoznawstwa strukturalnego, kognitywnego i etnolingwistycznego². Metodologia opierać się będzie na kognitywnej teorii kategorii radialnych zakładającej, że słowa grupują się w kategorie, a kategorie zbudowane są z elementów centralnych – hiperonimów nazywających najbardziej prototypowych reprezentantów danej kategorii oraz z elementów peryferyjnych³, które w przypadku kategorii nazw barw będą składały się z nazw kolorów niepodstawowych.

Przymiotnik *zielony* można uznać za jedną z pierwszych nazw barw niepodstawowych, którą w perspektywie diachronicznej przypisuje się do kategorii kolorów żółtych⁴. Aleksander Brückner stawia tezę, że obu barw – żółtej i zielonej – dawniej nie rozróżniano⁵ i, czego dowodzą wyniki innych, niezależnych od Brücknera badań⁶, wszystko wskazuje, iż kwestia ta nie dotyczy jedynie polszczyzny. Jest to uniwersalne zjawisko dla języków z rodziny bałto-słowiańskich oraz germańskich. Etymologiczny związek żółci z zielenią wynikać może najprawdopodobniej ze zmienności rzeczy – szczególnie roślin – w środowisku naturalnym człowieka. *Zielony* jest młodszy od *żółtego* i *złotego*. Został utworzony na drodze metonimii od rzeczownika *ziolo*, jednakże *ziolo* etymologicznie można wywodzić od barwy żółtozielonej⁷. Jako że dawniej nie rozróżniano żółci i zieleni, opisywano je tym samym lub podobnym leksemem. Wobec tych danych można uznać, iż początkowo *zieleń* sytuowała się na peryferiach kategorii barw żółtych.

Rośliny, które były – i nadal są – prototypem zieleni, a więc stanowiły peryferia kategorii kolorów żółtych, zmieniają swoją barwę w zależności od wielu czynników

---

¹ SEBo – ze względu na mnogość słowników i korpusów, które wykorzystałem do badań, w niniejszej pracy będę posługiwał się skrótami, których wykaz znajduje się w bibliografii (s. 218–219).

² Wśród najważniejszych źródeł można wskazać następujące pozycje:

Alfred Zaręba, *Nazwy barw w dialektach i historii języka polskiego*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1954.

Ryszard Tokarski, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2004.

Inna Bjelajeva, *Niepodstawowe nazwy barw w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki 2005.

³ Grzegorz A. Kleparski, Anna Malicka-Kleparska, *Panchroniczne zagadnienia onomazjologii w ujęciu gramatyki kognitywnej*, w: *Podstawy gramatyki kognitywnej*, red. Henryk Kardela, Warszawa: Polskie Towarzystwo Semiotyczne 1994, s. 219–242.

⁴ Różnica między nazwami kolorów podstawowych i niepodstawowych została opisana przez Brenta Berlina i Paula Kaya w: Brent Berlin, Paul Kay, *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*, Berkeley–Los Angeles: University of California Press 1991, s. 5–6.

⁵ SEBr.

⁶ DSS, SEBo.

⁷ SEBr.

zarówno przy obserwacji krótkoterminowej (tzn. w danym momencie), jak i długoterminowej (np. w cyklu rocznym). Amerykański etymolog Carl Darling Buck broni tezy, że wymienne stosowanie przymiotników nazywających żółć i zieleni wynika z faktu, że określały kolor roślin, traw i zbóż, które zmieniają swoją barwę z zielonego na żółty lub odwrotnie. Wyjaśnia, że niedojrzałe, żółte rośliny zielenieją, a następnie znów zmieniają kolor na żółty, kiedy przekwitają lub więdną⁸. Przykładów na to zjawisko można podać wiele, np. drzewa liściaste zielenieją wiosną, a po lecie żółkną, młoda trawa na wiosnę ma kolor bladeżółty/jasnozielony, latem jej odcień staje się intensywniejszy, a kiedy się ją ścina i trawa staje się sianem – żółknie. Podobnie jest ze zbożem – kiedy kiełkuje, jest zielone, a gdy dojrzewa, zmienia kolor na żółty/złoty⁹. Zatem trzeci etap rozwoju nazw barw według teorii Berlina i Kaya nie zakłada nazwania stereotypowo żółtych i zielonych odcieni spektrum barw w naszym współczesnym rozumieniu¹⁰. Ludzie – najpóźniej na etapie wspólnoty praindoeuropejskiej – zaczynają zauważać, że oprócz rzeczy ciemnych, jasnych oraz czerwonych istnieją także barwy mieniające się jasnymi, ciepłymi odcieniami, rozpoznają desygnaty w tych kolorach i cecha ta staje się dla nich dystyngtywna¹¹.

Przy okazji omawiania związku kolorów żółtych, złotych i zielonych warto odnotować fakt, iż współcześnie kategoryzujemy barwy w inny sposób niż nasi przodkowie. Kiedy mówimy o kolorach, mamy najczęściej na myśli barwę rzeczy, których kolor postrzegamy stereotypowo, tj. w warunkach niezmiennych. Widząc na przykład drzewo o zielonych liściach, które odbija złote promienie zachodzącego słońca i samo staje się na jakiś czas złote, nie postrzegamy go jako złotego drzewa. Żaden użytkownik języka nie powie współcześnie, że las ma kolor złoty, żółty czy w ogóle jakikolwiek inny aniżeli zielony. Wyjątkiem od tej reguły mogłaby być jedynie twórczość literacka czy artystyczna. Oczywiście roślinność konotuje inne barwy niż zielony, jednakże są to konotacje peryferyjne, por. np.: *złota jesień*. Wiemy, że w warunkach stałych, które pozwalają obserwować obiekt stereotypowy, rośliny są zielone. Postrzeganie wytworów kultury przyzwyczaiało nas, że rzeczy mają stały kolor, tymczasem w przyrodzie wszystko jest w ruchu, a dodatkowo na wszelkie obiekty oddziałują czynniki zewnętrzne. Fakt, że stereotypowo postrzegamy rośliny jako zielone, niekoniecznie

⁸ DSS.

⁹ Podczas kiedy niektórzy badacze (jak Aleksander Brückner czy Carl Darling Buck) zauważają etymologiczne związki oraz podobieństwo żółci i zieleni, inni swoje rozważania skupiać będą na dostrzeganiu antonimii między nimi. Kolor żółtej, obumarłej roślinności jest przeciwieństwem młodej, kwitnącej, patrz: Ewa Teodorowicz-Hellman, *Postrzeganie świata roślin, zwierząt i ludzi poprzez nazwę barwy żółtej w języku polskim oraz gul w języku szwedzkim*, w: *Studia z semantyki porównawczej: nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne. Cz. II*, red. Renata Grzegorzczkowska, Krystyna Waszakowa, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2003, s. 144.

¹⁰ Pierwszy etap zakłada wydzielenie się dwóch nazw barw – jednej na barwy ciemne i zimne, drugiej na jasne i ciepłe, drugi etap to pojawienie się leksemu nazywającego odcień czerwony, a trzeci na barwy żółte oraz zielone. Brent Berlin, Paul Kay, *Basic Color Terms*, s. 4.

¹¹ Na temat podobnego zjawiska w języku czeskim, patrz: Irena Vaňková, *Kolory w czeskim językowym obrazie świata: barwa żlutá*, w: *Studia z semantyki porównawczej*, s. 69–98.

musi oznaczać, że tak samo postrzegali je nasi przodkowie – obserwowali rośliny zazwyczaj w ruchu, w niejednorodnych warunkach atmosferycznych i na różnych etapach rozwoju (kiełkowanie, dojrzewanie, kwitnienie, przekwitanie, usychanie, gnicie). Roślinność w ich wyobrażeniach mieniła się (por. znaczenie pierwotne **g^hel* – ‘świecić, błyszczeć’). Dopiero później – we wspólnocie prasłowiańskiej – przypisano jej barwę zieloną¹², wobec czego można wyciągnąć wnioski, że *zielony* należy łączyć z kategorią kolorów żółtych¹³.

Kształtująca się na gruncie prasłowiańskim kategoria ŻÓŁTY najprawdopodobniej nie posiadała rozbudowanej sieci leksemów peryferyjnych. Obok przymiotnika *zielony* należały do niej przede wszystkim wyrazy o ograniczonej referencji. Niektóre mogły należeć do kategorii barw czerwonych lub stanowić część wspólną obu. Kategoria zaczęła się rozszerzać dopiero w XVI i XVII wieku. Było to spowodowane potrzebą nazywania nieprototypowych odcieni żółci, które nie miały swoich określeń. Wiele nowych słów, które pojawiły się wówczas w polszczyźnie, było zapożyczanych (głównie z języka włoskiego i tureckiego) albo były tworzone przez pisarzy.

Wśród rodzimych wyrazów należących do tej kategorii możemy wymienić kolory o ograniczonej łączliwości, które polszczyzna odziedziczyła z prasłowiańszczyzny, a są to: *plowy*, *białokurowaty* oraz *lisowaty*.

SStp podaje jedno znaczenie przymiotnika *plowy*, mianowicie ‘(o maści zwierzęcej) żółtoszary’. SXVI podaje natomiast już nieco inne definicje tego wyrazu. *Plowy* definiuje jako ‘różne kolory zbliżone do jasnobrunatnego (przeważnie o maści zwierząt)’. *Plowe* mogły być zatem nie tylko zwierzęta, tj. np.: byk, wół, krowa, jałówka, lew, koń, ale także ludzkie włosy, oczy, piasek czy morze. Metaforycznie przymiotnik ten oznaczał także kogoś przebiegłego, najczęściej w syntagmie *plowy lis*, rzadziej *plowy smok*. SL notuje *plowy* w dwóch znaczeniach – jako ‘bladożółty’ oraz ‘sprany, wyblakowany’.

Wśród innych przymiotników funkcjonowały przede wszystkim różne określenia na włosy w kolorze blond, które raczej postrzegano jako białe, stąd w użyciu przymiotnik *białokurowaty*, który za SXVI oznaczał właśnie ‘płowe, jasne’ włosy. Synonimem tego wyrazu był *lisowaty*. SStp nie notuje tego leksemu.

W XVI- oraz XVII-wiecznej polszczyźnie pojawiło się kilka nowych leksemów, które wzbogaciły kategorię kolorów żółtych. Można je podzielić na dwie grupy. Pierwszą grupę stanowią leksemy powstałe na gruncie literackim, które rozpowszechniały się właśnie dzięki literaturze¹⁴. SXVI notuje jedynie *krokosowy*, który po raz pierwszy miał być użyty przez Jana Kochanowskiego we fraszce *Do sąsiada*:

¹² Patrz hasło *zielony*, w: SEBo.

¹³ SEBr. W wielu językach praindoeuropejskich występują leksemy, których pierwotne znaczenie – tak samo jak słowiańska *zelen* – etymologicznie odnosi się do koloru żółtego i zielonego, np. gr. *χλωρός* – ‘zielonkawożółty’ (GEL). Podobne wyrazy znajdują się w językach: awestyjskim, litewskim, lotewskim, w łacinie oraz sanskrycie (LIEED, t. 4).

¹⁴ Alfred Zaręba, *Nazwy barw w dialektach*, s. 35, 148.

Pił z kusza prawie sporego
 Tak, iż tylko brodę z niego
 Widać było krokosową [...] ¹⁵

Krokosowy miał ograniczoną dystrybucję, ponieważ odnosił się jedynie do żółkniętego owłosienia lub owłosienia w kolorze blond. Sama nazwa pochodzi od krokosa barwierskiego (dziś *krokosz*) – kwiatu z rodziny astrowatych wykorzystywanego w barwnictwie. W KB występują jedynie dwa przypadki użycia tego leksemu – oba w znaczeniu ‘zrobiony z krokosa’. Również Samuel Twardowski w swojej twórczości posługuje się nazwami na różne odcienie żółci, a są to: *siarczysty* oraz *limonijowy* (nienotowane przez słowniki), a także *bursztynowy*. *Siarczysty* (zapewne w znaczeniu ‘koloru siarki’) funkcjonuje u Twardowskiego w połączeniu z barwą blasku ognia, np.: *siarczyste luny*, *siarczysty Wezuwiusz*. *Limonijowy* (‘w kolorze takim jak *limonija* – cytryna’) występuje jedynie raz – *limonijowe zbytki* ¹⁶. *Bursztynowy* i *siarczysty* zostanie w systemie leksykalnym języka polskiego dłużej. Alfred Zaręba sugeruje, że przymiotnik *limonijowy* dotarł na grunt polski z włoszczyzny ¹⁷, natomiast dane uzyskane poprzez analizę KB sugerują, że przymiotnik występował jedynie w znaczeniu ‘zrobiony z cytryny’ (19 wyników). *Bursztynowy*, zanotowany już w SSStp w kontekście zarumienionej skóry, łączy się u Twardowskiego z kolorem włosów.

Drugą grupę stanowią zapożyczenia, które polszczyzna przejmowała z języków zachodnioeuropejskich albo z języka tureckiego (pośrednio lub bezpośrednio). Są to: *cytrynowy*, *szafranowy*, *bulany*, *jałowaty*, *izabelowy*.

Cytrynowy nie jest notowany przez SSStp, a SXVI nie podaje go w znaczeniu ‘kolor’, tylko: ‘przymiotnik od cytryna’ (np.: skórka, syrop, wódka, jabłko). Analiza KB pozwala jednak stwierdzić, iż już w I poł. XVII wieku przymiotnik *cytrynowy* w znaczeniu ‘kolor’ był używany. KB dostarcza 6 użyc tego słowa w interesującym nas znaczeniu – raz jako kolor balsamu, 2 razy jako kolor kwiatów, 3 razy jako kolor elementów garderoby. Mimo że przymiotnik *cytrynowy* w znaczeniu ‘kolor’ notowany jest przez SJPL, to Alfred Zaręba, przeprowadzając badania dotyczące nazewnictwa kolorów, stwierdza, że jeszcze w I poł. XX wieku starsze pokolenie mieszkańców wsi nie rozumiało znaczenia tego wyrazu ¹⁸.

W związku z rosnącym zainteresowaniem rycerskim fachem polszczyzna zapożycza w XVII wieku przymiotniki: – *bulany*, *jałowaty* oraz *izabelowy* na określenie końskiego umaszczenia ¹⁹. Zgodnie z SEBr *bulany* jest synonimem *plowego*. Nie notuje go ani SSStp, ani SXVI. W SL występuje z definicją: ‘tylko o koniach się mówi, maści plowej’. KB notuje 6 użyc tego przymiotnika, który został w polszczyźnie na dłużej,

¹⁵ Jan Kochanowski, *Do sąsiada*, [https://pl.wikisource.org/wiki/Do_sąsiada_\(Kochanowski\)](https://pl.wikisource.org/wiki/Do_sąsiada_(Kochanowski)) [dostęp 14.01.23].

¹⁶ Róża Fischerówna, *Samuel Twardowski jako poeta barokowy*, „Prace Historyczno-Literackie” 1931, nr 37, s. 27–28, 50, 129.

¹⁷ Alfred Zaręba, *Nazwy barw w dialektach*, s. 122.

¹⁸ Ibidem, s. 138.

¹⁹ Ibidem, s. 135.

w przeciwieństwie do *jałowatego* notowanego dopiero w SJPL jako ‘może żółtawy’. W KB brak wyników. SEBr podaje, że słowo to oznacza konia o czerwonym umaszczeniu, a pochodzi od rosyjskiego *altyj*, które z kolei zostało zapożyczone z języka tureckiego, w którym *al* oznacza *czerwień*. *Izabelowy* z kolei określa żółć wpadającą w brąz. Nazwa koloru, jak podaje SMITK, pochodzi od barwy koszuli królowej Izabeli I Katolickiej, która zgodnie z legendą miała przysiąc, że nie zmieni swojej białej koszuli, dopóki Kastylia i Aragonia nie zdobędą Grenady. Przymiotnik *izabelowy*, za KB, odnosił się do materiałów w żółto-brązowym kolorze – kitajek sprowadzanych z dalekiego wschodu (8 użyc) oraz maści końskiej (2 użycia).

Od XVI wieku w polszczyźnie funkcjonuje także przymiotnik *szafranny*, później *szafranowy* – notowany przez SXVI oraz w SL – ‘koloru żółtego jak szafran’. W KB występują 3 użycia tego przymiotnika w znaczeniu ‘barwa’, jako kolor: farby, włosów oraz po prostu kolor, np.: *Włosy rude znaczą dobrej czleka kompleksyi. Nazbyt rude, a prawie szafranowe znaczą choleryków*.

W polszczyźnie do XIX wieku do kategorii ŻÓŁTY przynależały następujące leksemy: hiperonim – *żółty* (oznaczający zarówno odcienie matowe i błyszczące), a ponadto *plowy* (który początkowo miał szersze znaczenie niż obecnie), *cytrynowy*, *bursztynowy*, *szafranowy*, *siarczysty* i *bulany*. W użyciu były również wyrazy takie jak: *limoniowy*, *jałowaty*, *izabelowy* i *krokosowy*. Z pozostałych przykładów, które pojawiają się w niewielu źródłach, można wymienić dwa leksemy – *masłowaty* oraz *woskowaty*. Pierwszy z nich pojawia się jedynie w KB. Spośród pięciu przykładów cztery odnoszą się do umaszczenia koni, jeden do koloru sierści fretki. Przymiotnik *woskowaty* występuje jedynie w SL z definicją ‘żółty jak wosk’. Definicja nie jest opatrzona żadnym poświadczeniem będącym przykładem użycia tego wyrazu.

*

W XIX wieku pojawia się w polszczyźnie wiele nowych leksemów, które wzbogaciły kategorię kolorów żółtych. Odnotowują je SWil oraz SW. Większość z nich utworzono metonimicznie. Ze względu na często nieprecyzyjne definiowanie i niewielką liczbę przykładów trudno nieraz dojść do wniosku, jaki odcinek spektrum nazywał dany wyraz. Niemniej, bazując na analizie danych dostarczonych przez SWil i SW, kolory żółte można podzielić na kilka podkategorii.

Leksemy oznaczające odcienie intensywne, bliskie barwie ogniskowej były opisywane przymiotnikami *cytrynowy* i *kanarkowy*. Oba z nich pojawiają się zarówno w SWil, jak i w SW. Definiowane są w odniesieniu do prototypu – ‘kolor cytryny’, ‘żółty jak kanarek’. Funkcjonują jako synonimy hiperonimu *żółty*.

Do nazywania barw jaśniejszych od barwy ogniskowej używano wyrazów: *kremowy*, *woskowy*, *słomiany*. Leksem *kremowy* po raz pierwszy pojawia się w SWar jako ‘biało-żółtawy, śmietankowy’²⁰. Jasne odcienie żółci nazywał również przymiotnik *woskowy*,

²⁰ Interesującą kwestią dotyczącą tej definicji jest fakt, iż autor posłużył się w niej odniesieniem do koloru *śmietankowego*. Przymiotnik ten nie jest jednak notowany przez redagowany przez niego

który mógł także odnosić się do odcieni bladej, żółkniętej twarzy. *Słomiany* (w SWar *słomisty*) zdefiniowany jest w odniesieniu do prototypu – ‘kolor słomy’. Czynnikiem różnicującym te barwy, co pokazuje dopiero ich współczesne użycie, było przesunięcie względem innego koloru na spektrum – *woskowy* był rozjaśnioną prototypową żółcią, *kremowy* był przesunięty w stronę brązów, natomiast *słomiany* w stronę pomarańczy.

Do opisu odcienia ciemniejszego od barwy ogniskowej używano przymiotnika *izabelowy*. Jest on notowany przez SWil oraz SW. Odnosi się do desygnatów ciemno-żółtych, których barwa wpada w brąz, oraz do końskiego umaszczenia.

Leksemy oznaczające odcienie wysunięte w stronę kategorii kolorów czerwonych nazywał *szafranowy/szafranny* oraz *bursztynowy*. Kolor *szafranowy* występuje w SWil, natomiast w SWar oprócz tej formy znajdują się inne, przede wszystkim *szafranny*, ale też *szafranowaty* i *szafraniasty*. Leksemy te są zdefiniowane poprzez odniesienie do prototypu. Oznaczają kolor zboża, włosów, światła słonecznego oraz ubrań. *Bursztynowy* – definiowany przez odniesienie do prototypu – łączy się z odcieniem włosów, ale również z przedmiotami rozświetlonymi przez blask słońca, odbijającymi promienie, np. fale, woda.

Słowniki notują także wyrazy oznaczające odcienie wysunięte w stronę kategorii kolorów zielonych: *siarczysto-żółty*, *siarkowożółty*. Obecność tych leksemów ukazuje potrzebę użytkowników języka do nazywania żółci z domieszką zieleni. Zanim w polszczyźnie II poł. XX wieku pojawiły się odpowiednie ku temu wyrazy, szukano nazw, które w jak najlepszy sposób odnosiłyby się do tego odcienia. Prototypem tej barwy stała się siarka. SWil notuje przymiotnik *siarczysto-żółty*, natomiast w SWar pojawia się *siarkowożółty*. Oba słowniki podkreślają w definicjach, że jest to kolor żółty, który wpada w zieleń: ‘żółty jak siarka, zawierający znaczną ilość zielonego i małą cząstkę białego’ oraz ‘odznaczający się barwą żółtą, nieco wpadającą w zielony’. Porównując definicję *siarczysto-żółtego* zawartą w SWil do definicji innych barw w tym słowniku, można zauważyć próbę wyjątkowej dokładności w określeniu odcienia nazywanego przez ten leksem – był to kolor jasny, na co wskazuje *mała ilość białego*, należący do kategorii kolorów żółtych, ale znajdujący się na spektrum blisko zieleni.

Spośród nazwy barw o ograniczonej dystrybucji można wymienić następujące kolory: *płowy*, *bulany*, *blond*, *krokoszowy*, *masłowaty*, *pargaminowy*, *piwny*. Wszystkie te nazwy barw (oprócz *blond*, którego nie notuje jeszcze SWil) występują zarówno w SWil, jak i w SW. *Płowy* oraz *bulany* odnoszą się przede wszystkim do bladej maści końskiej. *Płowy* posiada jednak szersze znaczenie oraz większą łączliwość. Odnosi się do żółtawoszarych desygnatów. *Płowy* może być grunt, ziemia, len, włosy czy też skóra. Dla tej barwy charakterystycznym czynnikiem jest także połysk. Oba

---

słownik w znaczeniu koloru. Definicja, którą podaje autor, brzmi: ‘przym. od śmietanka’. Jego brak także w materiale korpusowym być może świadczy, że w okresie pojawiania się wielu nowych wyrazów nazywających różne odcienie nazywanie ich nie było objęte jakimikolwiek regułami. Można było utworzyć metonimiczną nazwę właściwie od jakiegokolwiek przedmiotu posiadającego w opinii użytkownika języka cechy dystynktywne w aspekcie kolorystycznym.

słowniki podkreślają jego związek ze światłem. Niektóre szare przedmioty czy zwierzęta opisywane są jako płowe przez wzgląd na wizualny efekt polegający na tym, że światło, odbijając się od nich, sprawia wrażenie, iż dane przedmioty (np. len) lub zwierzęta (konie, hipopotamy) połyskują na żółtawo. Przymiotnik *krokozowy* odnosi się do odcienia żółkniętej brody, natomiast *pargaminowy* do koloru żółkniętej i suchej twarzy. *Piwny* to kolor oczu, które barwą przypominają odcień piwa, natomiast *masłowaty* to kolor końskiego umaszczenia – za SWil: ‘(o koniach), koloru masła, żółtawy’. Ponadto do opisu włosów, których kolor wpada w żółć, zaczęto używać francuskiego zapożyczenia – *blond*. Co prawda wyraz *blond* nie jest odnotowany w SWil, ale pojawiają się w nim takie wyrazy, jak: *blondyn*, *blondynka*, *blondyna*. W SWar występują następujące przymiotniki oznaczające ‘włosy złotawe, płowe, jasne’: *blond*, *blondowy* oraz *blondynowy*.

*

Polszczyzna XX i XXI wieku posiada w pełni rozbudowaną kategorię barw żółtych ze stabilnym jądrem kategorii, które stanowi hiperonim *żółty* z odpowiadającą jego znaczeniu barwą ogniskową o bogatej symbolice i rozbudowanej sieci konotacyjnej. We współczesnej polszczyźnie pojawiły się wyrazy nazywające wszelkie przesunięcia względem prototypu w kierunku innej kategorii, uwzględniając jego zmiany jakościowe (jasność/ciemność, intensywność/jaskrawość/bladość, połysk/matowość). Studia nad pracami z zakresu kolorów pozwoliły ustalić, że badacze zaliczają do kategorii ŻÓŁTY różną liczbę leksemów; przykładowo Ryszard Tokarski wymienia ich 15²¹, natomiast Inna Bjelajewa 26²². Różnica wynika z faktu, że Bjelajewa – z racji tego, że jej praca, bardziej od pracy Tokarskiego, ma charakter strukturalny – przygląda się materiałowi słownikowemu z większą wnikliwością. Badacze włączają ponadto do analizy kolorów żółtych także przykłady leksemów innych kategorii, które graniczą z kolorami żółtymi, szczególnie z kategorii kolorów pomarańczowych²³. Ponadto, prowadząc swoje studia w pierwszych latach XXI wieku, nie mają dostępu do tak obszernego materiału internetowego, jakimi dysponuje się obecnie. Słowniki II poł. XX wieku, z których korzystali Tokarski i Bjelajewa, mają trudność z definiowaniem kolorów niepodstawowych, a w szczególności tych odcieni, które znajdują się na granicach kategorii. Analiza wypowiedzi internetowych pokazuje, że użytkownicy polszczyzny potrafią precyzyjniej

²¹ Ryszard Tokarski, *Semantyka barw*.

²² Inna Bjelajewa, *Nazwy odcieni barwy żółtej w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim*, w: *Studia z semantyki porównawczej*, s. 151–162.

Inne opracowania dotyczące kolorów niepodstawowych w polszczyźnie będą opierały się na wynikach badań Inny Bjelajevy, np. Sylwia Skuza, *Rosso, giallo, blu*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2014.

²³ Może to wynikać z faktu, że kategoria kolorów pomarańczowych w polszczyźnie jest młodsza (zaczyna dynamicznie rozwijać się w XIX wieku) i nie jest jeszcze ukształtowana w takim stopniu jak np. kategoria kolorów żółtych czy czerwonych.

wskazywać kategorie, do których należą poszczególne nazwy odcieni. Żółć stanowi problematyczny przypadek z tego powodu, że jest jednym z najjaśniejszych kolorów podstawowych, zatem wszelkie odchylenia względem innej barwy będą od razu widoczne. Granica kategorii, do której należy dany odcień, może zostać łatwo przekroczona, a słowniki częstokrotnie nie są w stanie sobie z tym zjawiskiem poradzić.

Wobec powyższego, z analizy odcieni kategorii ŻÓŁTY wyłączam następujące leksemy, które do tej kategorii włączają Tokarski i/lub Bjelajeva: *miodowy*, *bursztynowy*, *herbaciany*, *rezedowy*, *tycjanowski*, *trupi*, *piwny* oraz *oliwkowy*. Przeprowadzone przeze mnie badania na materiale korpusowym i internetowym (szczególnie na wypowiedzi użytkowników polszczyzny) wyraźnie pokazują, że są to odcienie, które wspólnie nie należą do kategorii kolorów żółtych.

Intensywny odcień żółci, nieco bardziej jaskrawe od barwy ogniskowej opisują leksemy: *cytrynowy*, *żonkilowy* oraz *kukurydziany*. *Cytrynowy* to synonim *żółtego*. Słowniki podają jedynie definicję metonimiczną. W NKJP w znaczeniu ‘kolor’ występuje 47 razy – najczęściej jako barwa ubrań i materiałów (18 użyć), koloru ścian i farb (7 użyć), światła lub rozświetlonych przedmiotów (9 użyć), motyli (2 użycia), kosmetyków (2 użycia), a ponadto: cery, ptasich oczu, samochodu, reklamówki, liści, piłki, okna, mydła, strusich jaj. *Żonkilowy* nie występuje w słownikach, przez NKJP zanotowany jest raz: *zaszeleściła powiewną żonkilową suknią*. Słowniki, korpusy ani materiał internetowy nie precyzują, co to za odcień. Obserwując natomiast strony internetowe oferujące produkty w kolorze żonkilowym (pieluchy, sukienki, farby ścienne, folie wylewne do karoserii), można dojść do wniosku, że to neologizm – synonim *żółtego* i *cytrynowego*. *Kukurydziany* nie jest notowany w znaczeniu ‘kolor’ przez słowniki i korpusy. Jedynie z podpisanych zdjęć różnych produktów znajdujących się w sklepach internetowych dotyczących mody, makijażu lub dekoracji wnętrz można wnioskować, że to prototypowa żółć z połyskiem.

Jasne odcienie żółci nazywają leksemy: *słomkowy/słomiany*, *kremowy*, *écru*, *śmietankowy*, *piaskowy*, *kanarkowy*, *ananasowy*. Spośród wymienionych nazw barw najwyższą frekwencję zgodnie z danymi NKJP posiada *kremowy* (585). Dla porównania – jego synonim *écru* notuje 58 użyć. W kolorze kremowym są najczęściej ubrania, materiały, pościel i ludzka skóra, także niektóre kwiaty oraz zastawa stołowa. *Écru* to przede wszystkim kolor ubrań i materiałów, a także (po jednym użyciu) świtu, róż, wystroju wnętrz, makijażu, porcelany, piaskowca. *Kremowy* notowany jest przez słowniki jako barwa bladożółta lub żółtawa. Jego prototyp to kolor śmietanki. Słowniki często pomijają jednak kolor *écru*, uwzględniony jedynie w SJPSz, SJP PWN oraz w WS. SJPSz i WS opisują go jako naturalny kolor płótna, natomiast SJP PWN kategoryzuje go jako biały z żółtawym odcieniem. Żeby odpowiedzieć na pytanie, czym różnią się te barwy, warto uwzględnić wypowiedzi użytkowników na forach internetowych oraz wpisy na portalach zajmujących się modą, makijażem, wystrojem wnętrz etc. Otóż kremowy to kolor ciemniejszy od *écru*. Ponadto *écru* zawiera w sobie odcień szarości, a kremowy na spektrum znajduje się bliżej brązów. Kremowy jest jaśniejszy od beżowego, który wchodzi w skład kategorii BRAZOWY. Podobny odcień ma śmietankowy, jednakże

ten jest jeszcze jaśniejszy od *écru*²⁴. Śmietankowy został uwzględniony w większości współczesnych słowników. W definicjach podkreśla się, że jest to barwa jaśniejsza od kremowej. W NKJP widnieje jednak tylko jedno poświadczenie użycia tego przymiotnika w znaczeniu ‘kolor’ – śmietankowa może być kobyła. W sieci przymiotnik ten występuje jednak często na forach oraz stronach internetowych dotyczących organizacji ślubów i wesel. Śmietankowe mogą być suknie ślubne, wystrój wnętrz, obrusy, kwiaty czy zastawa stołowa.

Często używany wyraz to również *piaskowy*. Jest to blada żółć z lekką domieszką szarości. NKJP notuje 71 użycie tego wyrazu w znaczeniu ‘kolor’. W kolorze piaskowym najczęściej są ubrania (36 użyć), ściany (12), karoseria (7), włosy (3), brudne rzeczy (2), pościel (2). Pozostałe użycia dotyczą np.: kontenerów, pudełek, koloru krajobrazu, kamaszy. Ciemniejszym i bardziej nasyconym odcieniem od piaskowego, ale bledszym od ogniskowej żółci, jest *kanarkowy*. Słowniki podają jedynie, że to kolor jasnożółty (np.: WSJP, SJPSz, SJPDor). Analiza NKJP przynosi 28 poświadczeń. Kanarkowe mogą być ubrania (21), ściany (4), kanapy (3), kariolka (powóz) (1). Dwa poświadczenia wydają się szczególnie interesujące, gdyż odsyłają do konkretnego desygnatu posiadającego precyzyjnie określony odcień. Dotyczą koszulek brazylijskiej drużyny piłkarskiej: „Otóż przez okrągły tydzień obowiązuje Teveza służbowe polecenie, iż musi trenować w kanarkowej koszulce reprezentacji Brazylii”.

Innym jasnym odcieniem żółci jest barwa *słomkowa*. Przechodzi ona w pomarańcz, jednak słowniki nie notują tej informacji – definicje twierdzą jedynie, że to jasny odcień żółci. NKJP notuje 35 użycie w odniesieniu do: herbaty (14), ubrań (6), włosów (5) alkoholu (w tym piwa, śliwownicy, wina Cotnari) (5), miodu rzepakowego (2), oliwy (1), eukaliptusa (zapewne chodzi o korę) (1), starej tapety (1). Ponadto wszelkie medyczne portale internetowe opisują, że prawidłowym kolorem moczu powinien być właśnie słomkowy²⁵. *Ananasowy* z kolei jest neologizmem nazywającym odcienie bledsze od kanarkowego, ale intensywniejsze od piaskowego. Nie notują go żadne słowniki ani NKJP. Pojawia się wyłącznie na portalach modowych lub na witrynach internetowych sklepów odzieżowych.

Ciemne odcienie żółci, które zbliżają się na widmie barw do kolorów pomarańczowych, nazywa *szafranowy* oraz *musztardowy*. NKJP notuje 21 użycie *szafranowego* w znaczeniu ‘kolor’ – 17 dotyczy ubrań, tkanin i materiałów, po jednym: włosy, farba,

²⁴ Taka informacja pojawia się na wielu witrynach internetowych, np.: Bizuteria Sutasz, <https://www.bizuteriasutasz.com.pl/pl/n/6> [dostęp 10.01.2023]; *Écru – jaki to kolor i z czym go łączyć we wnętrzach?*, Homebook.pl, 19.11.2020, <https://www.homebook.pl/artykuly/5955/cru-jaki-to-kolor-i-z-czym-go-laczyc-we-wnetrzach> [dostęp 10.01.2023]; Twój Dom, <https://twojdom.eu/kolor-ecru> [dostęp 10.01.2023].

²⁵ Np.: Anna Krzpiet, *Jakie zmiany w organizmie sygnalizuje kolor moczu?*, Medonet, 22.10.2022, <https://www.medonet.pl/zdrowie.jakie-zmiany-w-organizmie-sygnalizuje-kolor-moczu-.artykul.1734811.html> [dostęp 10.01.2023]; Olga Tomaszewska, *Kolor moczu – jak wygląda prawidłowy? Sprawdź, kiedy warto wykonać badanie moczu*, Medme, 9.09.2024, <https://www.medme.pl/artykuly/kolor-moczu-co-oznacza-i-jaki-jest-prawidlowy-choroby.74143.html> [dostęp 10.01.2023].

kurczak wielkanocny, azalia. Dwa przykłady są szczególnie przydatne, aby określić odcień tej barwy, dotyczą one azalii oraz szat używanych przez wyznawców hinduizmu. Słowniki podkreślają jedynie, że jest to kolor ‘intensywnie żółty’. Sądząc po prototypie tej barwy, czyli szafranie, oraz po wyżej wymienionych przykładach, można dopisać do tej definicji, że odcień ten graniczy również z kategorią kolorów pomarańczowych. *Musztardowy* jest notowany jedynie przez WSJP oraz WS. Słowniki definiują go nieprecyzyjnie – ‘taki jak kolor musztardy’. Bardziej szczegółowych informacji udzielają wypowiedzi internetowe. *Musztardowy* to „przygaszony, ciemniejszy żółty” lub „połączenie żółci, pomarańcza i brązu z domieszką złotego błysku”²⁶, „jeden z odcieni żółtego, jednak «przybrudzony» i odrobinę ciemniejszy”²⁷. Użytkownicy języka kategoryzują go zatem jako żółty, ale znajdujący się we wspólnym polu kategorii kolorów brązowych oraz pomarańczowych. Jest więc ciemniejszy od *szafranowego*, który znajduje się na styku nie trzech, ale dwóch kategorii. NKJP notuje 7 użyc tego słowa – 5 razy w połączeniu z elementami garderoby, raz jako kolor ścian i raz po prostu jako kolor. Do bardzo rzadko używanych neologizmów należy *curry* – być może żółć z domieszką brązu. Wyraz stosują jedynie serwisy lub sklepy modowe, i to w sposób niekonsekwentny – czasem nazywa odcienie ciemnożółte z domieszką brązu, czasem intensywne pomarańcze.

Odcienie przesunięte w stronę zieleni opisują dwa przymiotniki: *bananowy* oraz *siarkowy*. Pierwszy z nich nazywa barwy intensywne i ciepłe, drugi natomiast jasne i zimne. NKJP nie notuje żadnego przykładu wyrazu *bananowy* w znaczeniu ‘kolor’. Słowniki podają, że jest to kolor ‘żółty’, ‘jasnożółty’ lub ‘taki jak banan’. Jedynie z ostatniej informacji, pojawiającej się w SJPDun oraz WSJP, można wnioskować, że chodzi o odcień zielonkawy. Odchylenie *bananowego* w stronę zieleni zauważa także SJPSz: ‘taki jak banan, żółty z odcieniem zielonkawym’. *Siarkowy* jest częściej używaną nazwą. W NKJP odnaleźć można 8 użyc tego słowa, z czego 3 łączą się z rozmaitymi zjawiskami związanymi z ogniem i światłem, 2 razy występuje przy opisie świata przedstawionego w powieściach fantastycznych, 1 raz jako kolor farby, pogody oraz porannej mgły. Żaden współczesny słownik nie notuje tej nazwy. Bywa ona jednak używana przez producentów farb czy lakierów.

Kategoria kolorów żółtych jest szczególnie bogata w nazwy barw o ograniczonej dystrybucji. Wśród nich znajdują się wyrazy nazywające włosy: *blond*, *lniany*, *miodowy*, *pszeniczny*, *konopiasty/konopny*, koloru twarzy lub skóry: *pergaminiowy*, *woskowy*, umaszczenia zwierząt: *płowy*, *bulany*, oraz stopów: *mosiężny*.

Blond jako XIX-wieczne zapożyczenie z francuszczyzny stał się najpopularniejszym określeniem na jasne włosy, co potwierdzają wyniki badań korpusowych (ponad

²⁶ *Kolor musztardowy we wnętrzach – aranżacje, porady i pomysły dekoracyjne*, Homebook.pl, 30.11.2021, <https://www.homebook.pl/artykuly/4331/kolor-musztardowy-we-wnetrzach-aranzacje-porady-i-pomysly-dekoracyjne> [dostęp 10.01.2023].

²⁷ Urządzamy – Murator, <https://www.urzadzamy.pl/porady/wykonczenie-i-remont/kolor-musztardowy-z-czym-laczyc-sciany-meble-dodatki-aa-AMCp-5wW2-1LEF.html> [dostęp 10.01.2023].

1000 poświadczeń), przez co wyparł nazwy rodzime. W zależności od odcienia danych włosów używa się także przymiotników: *lniany* (jasny blond), *miodowy* (złotawy blond), *pszeniczny* (blond o karmelowym, brązowym odcieniu; częściej używany właściwie jako nazwa wzoru – pasemek, aniżeli jednego konkretnego koloru), *konopiasty* (blond o szarawym odcieniu)²⁸.

Do opisu żółtkłej skóry służą dwa przymiotniki – *woskowy* oraz *pergaminowy*. *Woskowy* często bywa używany przy opisie koloru skóry ludzi w podeszłym wieku. Być może jednym z jego komponentów semantycznych – w przeciwieństwie do *pergaminowego* – jest połysk lub półprzeźroczystość, ale nie sposób stuprocentowo stwierdzić, bazując na materiale słownikowym i korpusowym, np.: *wystawiał do wszystkich upiornie bladą, woskową twarz, błyszczącą i nieruchomą*²⁹ (jest to jedyny taki przykład zanotowany przez NKJP).

Maść końską opisuje *plowy* oraz *bulany*. *Plowy* w XX wieku nabral być może nowego znaczenia. Alfred Zaręba jako pierwszy zauważył nowe znaczenie przymiotnika *plowy* i podaje dwie jego definicje: 1. ‘Barwa zmieniona na skutek działania słońca’ oraz 2. ‘żółta barwa sierści’. Zaznacza, że dawniej przymiotnik miał szersze użycie, ponieważ *plowy* był także barwą piasku czy wosku³⁰. Dziś przymiotnik ten łączy się głównie z barwą sierści różnych zwierząt, ludzkimi włosami, a także – jak wskazuje WSJP – z niektórymi obiektami przyrodniczymi: step, pustynia, piasek. *Mosiężny* notowany jest natomiast jako kolor o dystrybucji ograniczającej się jedynie do swojego prototypu – mosiądzu.

Do kategorii kolorów żółtych należy także *złoty*, którego odcień był niegdyś ogniskową barwą kategorii. Pominięcie koloru złota i traktowanie go w sposób marginalny w większości prac językoznawczych³¹ wynika z przesunięć semantycznych, jakie dokonały się w znaczeniu leksemów *żółty* i *złoty*. Otóż pierwotnie przymiotnik *żółty* występował przede wszystkim w znaczeniu ‘koloru złota, kolorem przypominający barwę złota’. Przymiotnik *złoty* oznaczał natomiast ‘zrobiony ze złota’. Zmiany znaczeniowe obu przymiotników dokonały się paralelnie do zmian, które w XVIII i XIX wieku zachodziły w polszczyźnie w obrębie kategorii nazw barw. Odtąd *żółty* oznaczał barwę słońca, mleczy, piasku, a *złoty* opisywał przedmioty zrobione ze złota oraz takie, których odcień przypomina barwę złota³². W kategorii dokonały się ogromne zmiany, które zaszły niemalże niezauważalnie, gdyż leksem centralny nie uległ zmianie – hiperonim

²⁸ *Blond* w związku z rozwojem fryzjerstwa stał się bardzo rozbudowaną podkategorią barw żółtych, mimo że jest kolorem o ograniczonej dystrybucji. Podkategorię tę można sytuować na pograniczu kategorii ŻÓŁTY i POMARAŃCZOWY, a nawet SZARY i BRĄZOWY. Słownictwo związane z kolorystyką jasnych włosów jest rozbudowane do tego stopnia (łącznie z siecią konotacyjną), że zasługiwałoby na osobną pracę badawczą. Pominę zatem wszelkie mniej popularne leksemy tej kategorii, ponieważ nie są one aż tak istotne dla niniejszej pracy.

²⁹ Rafał Nowakowski, *Rdza*, Warszawa: Świat Książki 2008.

³⁰ Alfred Zaręba, *Nazwy barw w dialektach*, s. 34.

³¹ Patrz np.: Ryszard Tokarski, *Semantyka barw*; Inna Bjelajewa, *Niepodstawowe nazwy barw*.

³² Alfred Zaręba, *Nazwy barw w dialektach*, s. 33.

pozostał ten sam, ale zmieniła się barwa ogniskowa kategorii z błyszczącej, mieniącej się (z tej, którą dziś nazywamy przymiotnikiem *złoty*) w matową (prototypowa żółć).

*

Analiza porównawcza materiału słownikowego, korpusowego i internetowego pokazuje, że zaprezentowane w słownikach dane zasadniczo odzwierciedlają różnorodność nazywania barw niepodstawowych przez użytkowników języka. Kategoria ŻÓŁTY nie jest jeszcze w pełni rozwiniętą kategorią – badania pokazują, że na spektrum barw istnieją takie odcienie, które polszczyzna wciąż próbuje nazwać. Na specjalistycznych witrynach internetowych można natrafić na wiele nazw kolorów, które mogą zostać włączone do opisu kategorii barw żółtych, a są to m.in.: *ananasowy, kukurydziany, żonkilowy* czy *curry*. Używanie nazw barw nienotowanych przez słowniki świadczy o zapotrzebowaniu na takie słowa i zwiastuje dalszy, dynamiczny rozwój kategorii. Być może jest to jednak sezonowa moda. Tak jak kiedyś w polszczyźnie pojawiała się wiele słów określających końskie umaszczenie, tak obecnie widać tendencję nazywania wszelkiego rodzaju odcieni ubrań, kosmetyków, farb, lakierów do karoserii czy koloru włosów. Nowe wyrazy nazywają takie odcinki spektrum barw odchylone od barwy ogniskowej, które nie posiadają jeszcze swojej nazwy, a są istotne dla użytkowników języka lub z perspektywy niektórych dziedzin życia (lakiernictwo, wzornictwo, moda itp.). W przyszłości kategoria ta zapewne będzie się rozwijała.

References

- Berlin Brent, Kay Paul, *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*, Berkley–Los Angeles: University of California Press 1991.
- Bjelajeva Inna, *Nazwy odcieni barwy żółtej w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim*, w: *Studia z semantyki porównawczej: nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne. Cz. II*, red. Renata Grzegorzczkova, Krystyna Waszakowa, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2003, s. 151–162.
- Bjelajeva Inna, *Niepodstawowe nazwy barw w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki 2005.
- Fischerówna Róża, *Samuel Twardowski jako poeta barokowy*, „Prace Historyczno-Literackie” 1931, t. 37.
- Kleparski Grzegorz A., Malicka-Kleparska Anna, *Panchroniczne zagadnienia onomazjologii w ujęciu gramatyki kognitywnej*, w: *Podstawy gramatyki kognitywnej*, red. Henryk Kardela, Warszawa: Polskie Towarzystwo Semiotyczne 1994, s. 219–242.
- Kochanowski Jan, *Do sąsiada*, [https://pl.wikisource.org/wiki/Do_sąsiada_\(Kochanowski\)](https://pl.wikisource.org/wiki/Do_sąsiada_(Kochanowski)) [dostęp 14.01.2023].
- Nowakowski Rafał, *Rdza*, Warszawa: Świat Książki 2008.
- Skuza Sylwia, *Rosso, giallo, blu*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 2014.

Teodorowicz-Hellman Ewa, *Postrzeganie świata roślin, zwierząt i ludzi poprzez nazwę barwy żółtej w języku polskim oraz gul w języku szwedzkim*, w: *Studia z semantyki porównawczej: nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne. Cz. II*, red. Renata Grzegorzczkowska, Krystyna Waszakowa, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2003, s. 144.

Tokarski Ryszard, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2004.

Vaňková Irena, *Kolory w czeskim językowym obrazie świata: barwa żółta*, w: *Studia z semantyki porównawczej: nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne. Cz. II*, red. Renata Grzegorzczkowska, Krystyna Waszakowa, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego 2003, s. 69–98.

Zaręba Alfred, *Nazwy barw w dialektach i historii języka polskiego*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1954.

Strony internetowe

Biżuteria Sutasz, <https://www.bizuteriasutasz.com.pl/pl/n/6> [dostęp 10.01.2023].

Écru – jaki to kolor i z czym go łączyć we wnętrzach?, Homebook.pl, 19.11.2020, <https://www.homebook.pl/artykuly/5955/cru-jaki-to-kolor-i-z-czym-go-laczyc-we-wnetrzach> [dostęp 10.01.2023].

Kolor musztardowy we wnętrzach – aranżacje, porady i pomysły dekoracyjne, Homebook.pl, 30.11.2021, <https://www.homebook.pl/artykuly/4331/kolor-musztardowy-we-wnetrzach-aranzacje-porady-i-pomysly-dekoracyjne> [dostęp 10.01.2023].

Krzpiał Anna, *Jakie zmiany w organizmie sygnalizuje kolor moczu?*, Medonet, 22.10.2022, <https://www.medonet.pl/zdrowie.jakie-zmiany-w-organizmie-sygnalizuje-kolor-moczu-.artykul.1734811.html> [dostęp 10.01.2023].

Tomaszewska Olga, *Kolor moczu – jak wygląda prawidłowy? Sprawdź, kiedy warto wykonać badanie moczu*, Medme, 9.09.2024, <https://www.medme.pl/artykuly/kolor-moczu-co-oznacza-i-jaki-jest-prawidlowy-choroby.74143.html> [dostęp 10.01.2023].

Twój Dom, <https://twojdom.eu/kolor-ecru> [dostęp 10.01.2023].

Urządzamy – Murator, <https://www.urzadzamy.pl/porady/wykonczenie-i-remont/kolor-musztardowy-z-czym-laczyc-sciany-meble-dodatki-aa-AMCp-5wW2-1LEF.html> [dostęp 10.01.2023].

Wykaz skrótów – słowniki i korpusy

- DSS** – *A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages: A Contribution to the History of Ideas*, red. Carl Darling Buck, Chicago: University of Chicago Press 1988.
- GEL** – *A Greek-English Lexicon*, red. Henry George Liddell, Robert Scott, Oxford: Clarendon Press 1940, <https://www.bulgari-istoria-2010.com/Rechnici/SlavED.pdf> [dostęp 10.10.2022].
- KB** – *Elektroniczny słownik języka polskiego XVII i XVIII wieku*, Instytut Języka Polskiego PAN, <https://sxvii.pl> [dostęp 05. 2021].
- LIEED** – *Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series*, red. Alexander Lubotsky, Boston: Brill 2005–2014. Na potrzeby niniejszego artykułu korzystałem z czwartego

tomu tej serii: Rick Derksen, *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*, Leiden–Boston: Brill 2008.

- NKJP** – *Narodowy korpus języka polskiego*, <http://nkjp.pl/poliqarp/> [dostęp 10.10.2022].
- SEBo** – *Słownik etymologiczny języka polskiego*, red. Wiesław Boryś, Kraków: Wydawnictwo Literackie 2005.
- SEBr** – *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Aleksander Brückner, Kraków: Krakowska Spółka Wydawnicza 1927.
- SJP PWN** – *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl> [dostęp 10.10.2022].
- SJPDor** – *Słownik języka polskiego*, red. Witold Doroszewski, Warszawa 1958, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista> [dostęp 10.2022].
- SJPDun** – *Słownik współczesnego języka polskiego*, red. Bogusław Dunaj, Warszawa: Wilga 1996.
- SJPSz** – *Słownik języka polskiego*, red. Mieczysław Szymczak, t. 1–3, Warszawa: PWN 1978–1981.
- SL** – *Słownik języka polskiego*, red. Samuel Bogumił Linde, Warszawa: Drukarnia XX. Pijarów 1807, <https://kpbc.umk.pl/publication/8173> [dostęp 10.10.2022].
- SMITK** – *Słownik mitów i tradycji kultury*, red. Władysław Kopaliński, Warszawa: Rytm 2003.
- SStp** – *Słownik staropolski*, red. Kazimierz Nitsch, Zenon Klemensiewicz, Stanisław Urbańczyk, t. I–XI, Warszawa: Instytut Języka Polskiego PAN 1953–2002.
- SWar** – *Słownik języka polskiego*, red. Jan Karłowicz, Adam Kryński, Władysław Niedźwiedzki, Warszawa: nakładem prenumeratorów 1900, <https://crispa.uw.edu.pl/object/files/416371/display/Default> [dostęp 10.10.2022].
- SWil** – *Słownik języka polskiego*, red. Aleksander Zdanowicz, Wilno: M. Orgelbrand 1861, <https://eswil.ijp.pan.pl> [dostęp 10.10.2022].
- SXVI** – *Słownik polszczyzny XVI wieku*, red. Maria Renata Mayenowa et al., t. 1–37, Wrocław–Warszawa: Zakład Narodowy im. Ossolińskich–Wydawnictwo IBL PAN 1967.
- WS** – *Wikisłownik*, https://pl.wiktionary.org/wiki/Wikisłownik:Strona_główna [dostęp 10.10.2022].
- WSJP** – *Wielki słownik języka polskiego*, Instytut Języka Polskiego PAN, <https://wsjp.pl> [dostęp 10.10.2022].